Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiunĭ

Un șir garmond: o dată 14 fil., a doua oră 12 fil., a treia oră 10 fil.

Tot ce privesce fóea, să se adreseze la »Redacțiunea și Administrațiunea **Unirii**« în Blaș.

Anul X. Blaș 22 Decembre 1900. Numĕrul 51.

Cătră P. T. Cetitorĭ.

Apropiindu-se finea anuluĭ al X-lea, rugăm călduros pe toțĭ cetitoriĭ noștri, să binevoiéscă a grăbi cu achitarea abonamentelor restante.

De zece anĭ de zile ne nutrim cu speranța, că dóră vor veni timpurĭ maĭ bune, când abonamentele vor încurge maĭ regulat și anticipative, înse durere, pe zi ce merge ne desamăgim tot maĭ mult. Abonenții noștri rĕmân anĭ după anĭ în restanță, éră datoriile tipărireĭ și edăriĭ fóiĭ cresc în fie care an în mod însemnat, așa în cât astăzĭ stăm în grea cumpănă, ca pe lângă jertfele moralĭ și fisice făcute, să maĭ [illegible] susținerea acesteĭ foĭ; — orĭ, să încetăm cu edarea eĭ, așteptând alte timpurĭ maĭ fericite.

Decĭ, repețim cu insistință rugarea de la început, și apelând la sentimentul de echitate al abonenților, așteptăm, ca fiesce care să-șĭ facă datoria.

Spre scopul acesta alăturăm la numĕrul de astăḑĭ câte o asemnațiune postală.

Administrația.

Bucovineniĭ și Ruteniĭ.

Trebue să relevăm un simptom din cele maĭ triste, ce se manifestă, constant în crescere și amenințând cu adevĕrat desastru, în viața fraților noștri din Bucovina. Româniĭ din Bucovina se desnaționaliséză, *se ruteniséză cu locul*, „en masse“.

Maĭ deunăzĭ o fóie bucovineană înregistra ca un mare eveniment svonul, că credincioșiĭ uneĭ parochiĭ de acolo ar avé de gând să se unéscă cu Roma, și să-șĭ cheme de paroch un preot de la noĭ. — Prilejul proxim al acesteĭ pretinse „mișcărĭ“ ar fi o nemulțumire provenită din pricina, că consistoriul din Cernăuțĭ n'ar fi voit să le dee de paroch pe persóna dorită de credincioșĭ . . . Póte că nu era nimic serios în [illegible] „electorală“, de care se folosesc mulțĭ cu ușurătate; póte nu se intenționa, de cât să se facă o blândă presiune asupra celor competențĭ a hotărî în afacere.

Și totușĭ unele ziare, de la noĭ și din România, s'aŭ grăbit să reproducă articolul foiĭ bucovine, ca un fel de alarm despre pericolul mare, ce ar amenința românismul.

Din *Cernăuțĭ* scirea acésta neînsemnată în sine s'a pornit cu pașĭ marĭ în voiagiŭ prin ziare și a făcut adâncă impresiune la *Bucureștĭ*, la *Sibiŭ*, la *Arad*, *Caransebeș*, etc. Póte pretutindenia unde trăiesc Românĭ, și unde maĭ bate cu căldură o inimă „ortodoxă“.

O „funestă mișcare“ e în pornire! — ișĭ vor fi zis mulțĭ. Frațiĭ noștri din Bucovina sînt gata să treacă la popistașĭ, sînt gata să se lapede de „legea strămoșéscă“, să se dee *uniațĭ*.

Cam așa vor fi comentat articolul din chestiune mulțĭ în multe părțĭ.

Eĭ bine. trebue să spunem în fața acesteĭ procedurĭ, că noĭ n'am luat în serios „funesta mișcare“ de la Cernăuțĭ. Dar chiar și dacă ar fi seriósă trebue să declarăm, că ea de parte de a fi funestă, ar fi chiar fórte norocósă, și necesară, în interesul bine înțeles al bucovinenilor, și spre binele comun al românismuluĭ întreg.

Din contră trebue să caracterisăm de funestă tocmaĭ procedura aceea a presseĭ românescĭ, dovedită și cu acest prilej; procedura de a sări ca mușcată de șerpe orĭ de câte orĭ e vorba de o apropiere a Românilor, fie în orĭ ce formă, de *catolicism;* și viceversă de a închide ochiĭ și a tăcé, ca un pĕcătos, saŭ ca un nepăsător, orĭ de câte orĭ se dovedesce că *ortodoxismul* e păgubitor, e periculos intereselor superióre ale neamuluĭ românesc, și în unele părțĭ e primejdios chiar esistențeĭ neamuluĭ nostru.

Când constatăm acest lucru, vrem să abstragem pe un moment de la partea religiósă a chestiuneĭ. și să vorbim numaĭ în tesă politică. Nu pentru că partea teologică nu ar fi pentru noĭ, ci pur și simplu numaĭ pentru că ceĭ

Feuilleton.

Ioóne din Seminar.

Meditațiĭ.

Un sofist grec a asemănat viața cu undele măriĭ; fie care om e un val, ce se schimbă în fie care clipă.

Sofistul a spus un adevĕr, dar l'a esagerat. ca toțĭ sofistiĭ. Se schimbă omul, adevĕrat; dar tot el rĕmâne în urma urmeĭ.

Era sĕptĕmâna patimilor.

Auḑisem de maĭ 'nainte, că atuncĭ vom ține „meditațiile“, și că ni le va ține un Jesuit.

— Un Je-su-it?

Până atuncĭ nu vĕḑusem încă Jesuițĭ, și ca toțĭ ómeniĭ, carĭ n'aŭ idee despre Jesuițĭ. mi-ĭ închipuiam în colorile cele maĭ sinistre.

Nu-mĭ va lua nime în nume de rĕŭ părerea acésta, cum nicĭ eŭ nu o ieaŭ azĭ, auḑindu-o de la ómenĭ cu pretențiĭ de cultură superióră.

N'am de gând să fac elogiĭ Jesuiților. Nicĭ nu voĭ cita pe Voltaire, cel cu „Ecrassez l'infame!“, deși vorbia plin de admirație despre erudițiĭ luĭ dascălĭ Ĭesuițĭ. După a mea părere. cel maĭ strălucit elogiŭ al Ĭesuiților este chiar ura inverșunată a lumiĭ.

Un coleg maĭ bĕtrân îmĭ da instrucțiĭ privitóre la meditațiĭ.

— Meditațiile sînt rînduite ca să te pregătescĭ maĭ bine pentru spovedanie și sĕrbătorĭ. În treĭ zile nu e permis să vorbescĭ cu nime. nicĭ să cetescĭ gazete, nimic. Aĭ priceput?

— Priceput, dar serios spuĭ, că nu-ĭ permis să vorbescĭ treĭ zile?

— Serios.

— Nicĭ atuncĭ când nu te vede nime? El zimbi.

— Nu-ĭ permis nicĭ când.

Asta nu-mĭ întră în cap. Treĭ zile să nu vorbesc cu nime, să nu joc séra șach, să mĕ preumblu singur — imposibil!

Și totușĭ n'a fost imposibil. Deja după prima meditație eram altul. . . . Era întunerec . . . în capelă licăria numaĭ candela dinaintea altaruluĭ. . . . Un fior mĕ cutremură, când aud primelele cuvinte ale Ĭesuituluĭ: „Memento mori!“

Sînt ómenĭ. carĭ numaĭ cu grózä se gândesc la mórte.

De ce acésta grózä?

Unul dintre mariĭ gânditorĭ aĭ veacului a scris: „Cel maĭ fericit moment al celuĭ nefericit este momentul adurmiriĭ, și cel maĭ nefericit moment este cel al deșteptăriĭ.“

D-Ta. dragă cetitorule. eștĭ póte fericit și nu înțelegĭ cuvintele acestea. Î-țĭ doresc, să fiĭ fericit și pentru maĭ de parte și să nu le înțelegĭ nicĭ o dată. Dar nu uita, că esistă miĭ și miĭ de ómenĭ. carĭ înțeleg citatul acesta, fără să-l cunóscă, și diminéța când îșĭ deschid ochiĭ regretă din inimă starea anterióră de *odihnă inconscientă,* gândind în sufletul lor amărît: „Ce bine ar fi fost, să nu mĕ maĭ deștept“ . . .

Priviam fix înaintea mea, reflectând asupra celor auḑite. Și cum stam . . . . mĭ-am închis ochiĭ . . . simțiam. că îngerul morțiĭ e aprópe de mine . . . Privirea luĭ era liniștită. ochiĭ adîncĭ ca taina morțiĭ. . . .

Era o alucinație — și lăsam să fiŭ amăgit — aveam sensația, că mĕ cufund în o apă mare, și nu-mĭ părea rĕŭ, că mĕ cu-

visaţi în acest articol ştim că sînt în majoritate ómenĭ, carĭ dacă le vorbeştĭ cu scriptura şi cu sfinţiĭ părinţi în mână spun, că nu daŭ nimic pe ele, pentru că eĭ — aşa le place a zice — sînt întâiŭ şi întâiŭ Românĭ şi numaĭ Românĭ.

Eĭ bine, să vorbim acum din punct de vedere curat românesc.

*

Înainte de tóte să constatăm că situaţia Românilor din *Bucovina* este fórte tristă.

În *Macedonia* stăm rĕŭ de tot, pentru că Bulgariĭ şi Greciĭ staŭ să înghită pe Românĭ, de dragul ortodoxieĭ. Dar să zicem că acolo nicĭ o dată n'am stat maĭ bine ca acum, şi să ne mângăiem cu atâta.

În *Basarabia* românismul e ca perdut, graţie ortodoxismuluĭ. Pentru că sub domnia Atotputerniculuĭ Ţar se pot susţiné necontopiţĭ *Poloniĭ* catolicĭ, deşi sînt de neam *slavic* şi eĭ, — căcĭ îĭ susţine religia lor, sub scutul căreia s'aŭ desvoltat ca individualitate naţională. Dar nu se pot susţiné Româniĭ, deşi de neam latin, pentru că-s ortodoxĭ, de o confesiune cu Ţarul. — Acésta să nĭ-o însemnăm şi să trecem înainte.

Stăm rĕŭ şi noĭ, Româniĭ din *Ardeal* şi *Ungaria*, că străin sub un regim cu totul duşmănos. Graţie înse sentimentuluĭ naţional deşteptat în inteligenţă şi popor, de şcóla naţionalistă, latinistă, creată de *unire*, nu ne temem [illegible] noĭ în mijlocul tuturor presiunilor, ademenirilor şi întrigilor duşmane. Şi *cât timp Românĭ vom fi, nu ne temem c'om peri.*

Cum stăm înse în *Bucovina?* Maĭ rĕŭ ca orĭ unde! Româniĭ se desnaţionaliséză *en masse* şi se fac *Rutenĭ* — graţie ortodoxismuluĭ pravoslavnic!

Abstrăgênd de la partea confesională a chestiuneĭ, faptul în sine este atât de grav şi important, în cât merită atenţiunea *fie căruĭ Român de bine.*

Toţĭ câţĭ aŭ scris despre Bucovina, — maĭ în urmă dl *G. Bogdan-Duică,* în monografia sa („*Bucovina*". Sibiŭ 1895). — arată că poporaţiunea română, locuitoriĭ băstinaşĭ aĭ ţeriĭ, cedează *Rutenilor* teritoriul moştenit. Nime înse n'a relevat în tótă mărimea sa pericolul acesta ca autorul, de alt fel necunoscut, al broşureĭ germane apărută în vara acésta la Viena, sub titlul:

Die Slavisirung der Bucovina in XIX Iahrhundert. *)

Broşura e scrisă de *un Român,* şi după cum se pare de un Român naţionalist.

Să vedem dar pe basa acesteĭ broşurĭ, în ce constă pericolul pentru românism şi Bucovina.

Maĭ mulţĭ bărbaţĭ competenţĭ, carĭ s'aŭ ocupat cu chestiunea, constată că elementul românesc perde terenul faţă cu elementul rutean.

Dr. Adolf Ficker, şeful comisiuneĭ statistice, în scrierea sa „*Hundert Jahre*" scrie:

„Româniĭ, a căror limbă domnia aprópe esclusiv în Bucovina încă în ultimele deceniĭ ale seculuĭ trecut, prin rapida înaintare a Rutenilor în Nord şi Vest aŭ fost reduşĭ la Ost şi Sud, aşa cât mulţĭ din connaţionaliĭ lor, maĭ ales între Nistru şi Prut, învăluiţĭ de Rutenĭ, s'aŭ alipit la naţio- [illegible]

Tot aşa se esprimă dintre statisticianiĭ austriacĭ, Dr. Romstorfer şi Dr. Wiglitzky. Ér *Elisée Reclus,* celebrul geograf francez zice (în Nouvelle Geographie Universelle) că elementul latin este mânat încetul spre miéză zi, lăsând Slavilor superioritatea numerică. Asemenea *Bertrand Anerbach* zice (les races et les nationalités en Autriche-Hongrie, Paris, 1898) că Ruteniĭ pătrund în marş victorios la inima populaţiuneĭ românescĭ, şi că evoluţiunea etnică, ce se urméză în Bucovina, este în defavorul românismuluĭ.

E cu atât maĭ dureros a constata acest fapt de regres, că e deja dovedit şi recunoscut chiar de străinĭ, ca *Miklosich,* că într'o vreme elementul românesc înaintase spre Nord până în *Galiţia,* lăsând urme şi dovedĭ despre esistenţa sa acolo în numirĭ de locurĭ, carĭ şi azĭ esistă. În *Galiţia* ostică sînt munţĭ cu numele: Petrosu, Stogu, Ardeluşa, Runcu, Bujor, Sihleniĭ, Puşcariŭ, Mencel, (Muncel). Rotunda, etc.

În Bucovina, în părţĭ locuite azĭ numaĭ de Rutenĭ esistă încă numirĭ de locurĭ, ca acestea: *Sărata* (rîuleţ) Petrăşenĭ, Marenicenĭ (sate) Lungul, Tomnatic, Cornu, Pleşu, Fruntea (munţĭ în cercul Vijniţ.)

În dată după adnexarea Bucovineĭ la Austria, în 1786, s'a făcut un „*Regulirungs plan*" (ex consilio aulae bellicae) stabilind în şcólele districtuale limba *română* şi germână ca limbĭ de propunere. Atarĭ şcóle s'aŭ fost întemeiat şi în *Vascouţ* şi *Zastavna.* Astăzĭ aceste comune sînt tocmaĭ la mijlocul părţiĭ *rutene* a ţăriĭ!

Toporăuţi (cu 5108 locuitorĭ) şi *Rarancea* (cu 4275 l.) eraŭ curat românescĭ. Astăzĭ sînt rutenisate! Şi ca acestea multe multe altele.

La 1777, când s'a anexat Bucovina se zice că eraŭ vre-o 40,000 Românĭ şi 6000 Rutenĭ. Astăzĭ cu 68,000 sînt *maĭ mulţĭ Ruteniĭ* de cât Româniĭ.

*) *Die Slavisirug Pukovina in XIX.* Jahrhundert als ausgangsprukt grosspolnischer Zukunstspolitik. Ethnographisch und politische Betrachtungen von einem *Bukoviner Rumenem* Wien, 1900. Comisionsverlag von Carl Gerolds Son. I. Barbara gasse 2. 8⁰ 40 pagini.

---

fund. În depărtări de zare, lumea rĕmânea în urmă — un induioşĕtor apus de sóre — nu maĭ aveam nicĭ o durere, nicĭ un dor. . . .

Ce fericit aşĭ fi murit atuncĭ!

Treĭ zile încheiate am dus-o cu reflexiunĭ de acestea.

Ne întîlniam pe coridóre pretiniĭ ceĭ maĭ bunĭ şi treceam, ca şi când nicĭ o dată nŭ ne-am fi vĕdut.

Numaĭ séra în „fumător" era maĭ greŭ. Î-mĭ venia să rîd, când vedeam cum staŭ fumând cu spatele unul către altul, ca şi când ar fi certaţĭ.

Séra adormiam maĭ obosiţĭ ca orĭ când.

Ziua a dóua şi a treia eraŭ maĭ lungĭ şi maĭ grele. Mi-se părea că sînt anĭ, de când n'am maĭ vorbit cu nime. Ce mare dar este graiul; abia acum îl preţuiam cum se cade.

În ziua a treia s'aŭ ţinut în capela nóstră meditaţiile pentru laicĭ. Am vĕdut advocaţĭ, medicĭ, profesorĭ de universitate îngenunchiaţĭ pe marmora rece; am vĕdut — nu credeam ochilor — treĭ ofierĭ de husarĭ îngenunchiaţĭ înaintea altaruluĭ cu cartea de rugăciunĭ în mânĭ.

Şi m'am gândit: tare trebue să fie civilisat neamul nostru faţă de celealalte neamurĭ, când la noĭ religia e numaĭ pentru preoţĭ. . . .

În biserica cea mare audiĭ sgomot.

M'am furişat în cor, să vĕd ce era.

Biserica era ticsită de lume. Era colonia polonă din capitală. Acestĭ pribegĭ aŭ petrecut vre-o zece anĭ, fără ca cineva să se fi îngrijit de trebuinţele lor sufletescĭ, căcĭ eĭ nu sciaŭ, de cât limba lor maternă. Aplicaţĭ ca lucrătorĭ la fabricĭ — o mână de ómenĭ în mare de străinĭ — şĭ-aŭ păstrat cu scumpĕtate limba, ferindu-se de contactul cu străiniĭ.

Când Iesuiţiĭ aŭ aflat cum stă lucru, aŭ adus numaĭ de cât doĭ Iesuiţĭ polonĭ, să-ĭ pregătéscă pentru sĕrbătorĭ.

Aşa am ajuns eŭ în biserică, chiar când unul vorbia.

Am ascultat până în sfîrşit, fără să înţeleg ceva, şi eram emoţionat.

La sfîrşit, oratorul a început un cântec bisericesc după melodia imnuluĭ naţional polon.

Era o însufleţire fără marginĭ, fanatică.

Cântaŭ bĕtrâniĭ şi tineriĭ, fetele şi copiiĭ, cântaŭ statuele de marmoră, cânta Dumnezeŭ-Creatorul deasupra altaruluĭ. . . .

Când Iesuitul s'a dat jos de pe amvon, cu tóte împotrivirile luĭ, îl ridicară pe sus; îĭ sărutaŭ mânile şi póla reverendiĭ.

Şi acordurile imnuluĭ polon cutremuraŭ columnele bisericeĭ, sguduiaŭ biserica din temeliĭ.

Plângeam ca un copil.

Vedeam erupţiunea credinţeĭ, la o mână de ómenĭ pribegĭ şi fără ţară; involuntar mĕ gândiam la sórtea neamuluĭ nostru şi aflam o asĕmănare fatală între eĭ şi noĭ.

Sîntem şi noĭ „pribegĭ în vatra strămoşéscă", cum a zis poetul.

A patra zi diminéţa, după Cuminecare, aŭ încetat meditaţiile.

Ce bucurie! Ne stringeam mâna şi ne îmbrăţişam, ca şi când nu ne-am fi vĕdut de anĭ. Şi fie care avea în inimă hotărîrea de a fi maĭ bun.

— Aşa mĭ-a fost de dor. . . .

— Şi mie.

— Eŭ am vrut să te agrăesc, dar mĭ-a fost frică, să nu-mĭ întorcĭ spatele.

— Şi eŭ am voit, dar unde te vedeam aşa sfînt. . . .

Apoĭ când am primit posta!

Se aglomerase un vagon de jurnale şi epistole. Şi epistolele eraŭ din *lume.* . . . şi lumea ţĭ-e aşa de dragă, când treĭ zile nu îa-ĭ vĕdut faţa. . . .

Simin.

Câteva date statistice comparative ne vor ilustra şi maĭ mult grozavul desastru naţional.

La anul	Românĭ	Rutenĭ
1846	180 417	140 627
1862—1871	208 475	178 734
1880	190 005	239·690
1890	208 301	268 367

Şi dacă aceste cifre n'ar fi chiar corecte ele ne arată totuşi disproporţiunea cea mare ce s'a stabilit in desvoltarea celor dóue elemente. De alt fel procesul de *rutenisare* se continuă, şi decurge sub ochiĭ noştri. „Patria" ne vestia în ultimiĭ numerĭ aĭ esistenţeĭ sale despre comune intregĭ, carĭ s'aŭ rutenisat.

Dacă cercetăm maĭ adînc causa acesteĭ desnaţionalisărĭ aflăm, că zeŭ în ultima analisă ea se datoresce *ortodoxismuluĭ*. „Aşa nĭ-a fost fatalul destin al istorieĭ" esclamă cu durere un istoriograf al nostru espunênd cum neamul românesc s'a rupt de către Roma de dragul Bulgarilor. În acest strigăt de durere se cuprinde mult adevĕr, şi nu e numaĭ întimplător că ţipetul acesta plin de regret, a isbucnit din inima unuĭ *Român bucovinean* (D. Onciul, prof. universitar din Bucureştĭ, de origine Bucovinean).

De fapt şi autorul broşureĭ, de care ne ocupăm recunósce şi constată că pricina rutenisăriĭ este „ortodoxia" fraţilor nostri din Bucovina.

şi „strămoşéscă" a Românilor din Bucovina nu a desvoltat o înrîurire culturală asupra credincioşilor sĕĭ, cum a desvoltat de esemplu biserica nóstră după *unire,* ér de altă parte clerul rutean, deşi nu are putere în guvernamîntul bisericesc seduce poporul credul, cu vorbe, că cine nu ştie rutenesce, nu se póte ferici, „că în raiŭ se vorbesce numaĭ rutenesce, şi Isus Christos când va veni să judece lumea va vorbi *rutenesce*" (pag. 16. a broşureĭ).

Să nu se maĭ înfióre decĭ fraţiĭ din Bucovina, dacă uniĭ dintre eĭ s'ar *uni cu Roma,* căcĭ mare farmec pentru românism zace în acest cuvînt: *Roma.* În el este mântuire şi viaţă pentru Românĭ.

Romanus.

Recompensă naţională. „Peninsula balcanică" în numĕrul ultim, publică proectul de lege depus la biroul Camereĭ de dl ministru al cultelor, prin care se propune acordarea uneĭ recompense viagere de 400 leĭ lunarĭ. dneĭ Mihaileanu, respective fiilor eĭ pân ce vor ajunge la majoritate.

Proiectul dluĭ Arion va întruni, nu ne îndoim, sufragiile tuturor deputaţilor, fiind vorba de ajutarea uneĭ familiĭ. a căruĭ cap a cădut jertfă datorieĭ sale de profesor şi publicist. „Rob al datorieĭ. el a trăit maĭ mult pentru alţiĭ." aducênd preţióse serviciĭ şcóleĭ şi neamuluĭ", spune dl ministru în espunerea de motive, ce însoţesce proiectul. „E o datorie de a îngriji de nevoile traiuluĭ unor copiĭ şi văduveĭ, rĕmaşĭ în strîmtóre, când tatăl şi soţul ne-a dat pilda unuĭ nobil devotament."

Aducem omajul nostru dluĭ ministru, a căruĭ inimă e plină de aşa nobile sentimente. pentru ceĭ nenorociţĭ prin complotiştiĭ bulgarĭ.

Activitatea bisericeĭ române apreciată de un catolic. Sub acest titlu ziarul „Apĕrarea naţională" din Bucurescĭ, în nrl de Duminecă 26 Nov. v. publică în traducere, un articlu apărut azĭ primăvară în revista germână „Die Katholischen Missionen". Am cetit şi noĭ încă atuncĭ acel articlu şi aveam de gând să-l traducem pentru fóia nóstră, dar ne-a oprit teama, ca nu cum va să fim din noŭ acusaţĭ că batjocorim religia statuluĭ român. Azĭ înse, când cetim acel articlu în un ziar, care are de program chiar apĕrarea ortodoxismuluĭ, şi când fóia, care ridica mereŭ acuse în potriva nóstră, a decădut până la gradul de a se face apĕrătórea inmoralităţilor celor maĭ triviale şi ast fel scrisele eĭ nu ne maĭ pot atinge. — socotim, că am greşi când n'am reproduce acel articlu, la care ziarul bucurescean n'a rĕspuns nimic până acuma. Anticipăm, că ne dor adevĕrurile cuprinse în articlul acesta, dar îl dăm cetitorilor noştri, spre a se vedea „unde duce spiritul timpuluĭ înstrăinat de Dumnezeŭ."

Étă cele publicate în revista din vorbă:

Revista nóstră a publicat deja în anuĭ 1898 pag. 341 sqq. o descriere amănunţită asupra situaţieĭ pe terenul religios moral în România modernă.

Următórele date, primite de la un german stabilit în România, ne ofer destul de importante complinirĭ la cele scrise [illegible] dată ce naţiunea română s'a trezit din somnul de mórte, în care căduse în urma împrejurărilor. ce aŭ domnit până la 1821" — aşa spune Xenopol, cel maĭ însemnat istoric modern român, autor al uneĭ istoriĭ a românilor în 12 volume şi profesor universitar în Iaşĭ — pe românĭ ĭ-a cuprins un dor neastîmpărat de civilisaţiune. aşa după cum o răspândiaŭ pe acésta operile luĭ Voltaire".

„Atrasă de lumină — după cum scrie Titu Maiorescu în „Cultura superficială" — tinerimea întreprinse acel pelerinaj extra ordinar la isvórele ştiinţeĭ din Franţa şi Germania. pelerinaj care până în ziua de astăzĭ este mereŭ în creştere".

La aceste universităţĭ înse din păcate se răsfăţa necredinţa. materialismul. Tineriĭ românĭ, întorcêndu-se acasă, le-aŭ adus pe acestea cu sine.

Vanitatea născu într'înşiĭ dorinţa de-a arăta cu orĭ ce preţ celor alalte naţiunĭ, că eĭ, urmaşiĭ luĭ Traian, „sînt la un nivel cu dînşiĭ".

Întorcêndu-se acasă, unde în curînd ajunseră la funcţiunĭ şi demnităţĭ, începură opera de „reformă".

Se întemeiară în România glyptothecĭ, pinacotecĭ şi musee. se înfiinţară şcolĭ de tot felul, superióre şi inferióre; se cultivaŭ artele frumóse. din păcate înse tóte acestea fără Dumnezeŭ. Ast fel la amîndóuĕ universităţile din Bucurescĭ şi Iaşĭ religiunea fu înlocuită — cum zice Xenopol, — cu „convingerĭ carĭ să-ĭ ţină pept" (religieĭ).

În licee se predă religiunea numaĭ în cele 4 clase inferióre. Şi cum! Naraţiunile biblice nu sînt de cât nişte basme frumóse. Puţină etică modernă-păgînă înlocueşte perfect catechismul. Acelaşĭ lucru se póte zice despre şcolile primare. „Aceste şcolĭ", — zice Xenopol, — aŭ înăsprit contrastul natural (sic!), care există între filosofie şi religie.

Aceea sprijinită de influenţa perversă a vieţiĭ civilisate, a dat acesteia lovitura de graţie.

Acésta, se înţelege, are valóre numaĭ când e vorba de biserica ortodoxă, care vegetéză ducênd o existenţă cu atât maĭ tristă, cu cât acelaşĭ spirit disolvant a pătruns şi în acéstă biserică, care de la 1865 este autocefală (cf. Hergenröther. Kirchengeschichte III, 901).

Cea maĭ bună dovadă despre acésta sînt seminarele ortodoxe şi „noul" decalog.

Următorul tabel ne arată cât de vitreg sînt tratate studiile teologice la ortodoxĭ:

Cl. I. Ist. biblică 2 óre pe sĕptĕmână, zoologie 2 óre, matematică 3 óre, gimnastică 3 óre.

Cl. II. Ist. bibl. 2 óre, botanică 2, matematică 2, gimnastică 3 óre.

Cl. III. Ist. bibl. 2 óre, matematică 3, gimnastică 3, geologie şi mineralogie 1 óră.

Cl. IV. Religia n'are nicĭ o óră, din contră fisica are 2, matematica 2, lucrul manual 1. gimnastica 3 óre.

Cl. V. Exegesă 2 óre. istoria bis. 1. Morala 2 jum. chimie 1 jum. matematica 2. gimnastica 2, lucrul manual 2 óre.

Cl. VI. Exegesă 2. ist. bis. 1 jum., dogmatica numaĭ 2. anatomia 2. anatomia şi fisiologia omuluĭ 1. matematica 1, gimnastica 2. lucru manul 2 óre.

Cl. VII. Omiletica 1. istoria bisericéscă 1 şi jumătate, dreptul bisericesc 2. pedagogia 3. gimnastica 2, lucru manual 2 óre.

Cl. VIII. Teologia pastorală 2, Liturgica 1, din contră pedagogia 7 óre, economia rurală 2. medicina populară şi higiena 2, lucru manual 2. gimnastica 2 óre.

Profesoriĭ, în cea maĭ mare parte laicĭ, şĭ-aŭ făcut studiile în Lipsca şi Berlin. Faptul, că morala se predă după Jules Simon. vorbeşte destul de clar.

Un seminarist ortodox a întrebat o dată pe un seminarist catolic, dacă şi la eĭ se admit teoriile luĭ Darwin?

Cu cele 10 poruncĭ, „Sf. Sinod" a procedat ast fel:

Porunca IX a fost ştérsă cu desĕvârşire ér a VI a fost transformată aşa. „Să nu fiĭ desfrînat".

Pentru a avea înse numĕrul de zece, autoritatea supremă bisericéscă s'a ajutat ast fel: Prima poruncă s'a împărţit în dóuă poruncĭ: 1. Eŭ sînt Domnul Dumnezeul tĕŭ alţĭ Dumnezeĭ străinĭ să nu aibĭ afară de mine". 2. „Chip cioplit să nu-ţĭ facĭ" etc. Cele alalte poruncĭ aŭ avansat fie care cu un numĕr. aşa că a rĕmas numĕrul de zece.

Fructele uneĭ asemenea educaţiunĭ „clericale" se şi vĕd. Biserica ortodoxă nu face nimica pentru a opri ruinarea moravurilor creştineştĭ.

După mărturisirea unuĭ prefect de judeţ, din o sută de căsătoriĭ, 90 la sută civile. Divorţurile sînt la ordinea zileĭ şi din cele 10 la sută se divorţéză de sigur 9 la sută. Se întîmpă adese orĭ, că partea divorţată invită la nóele sale căsătoriĭ şi pe fostul eĭ soţ, ca să arete că n'are nimic contra luĭ. Despre o viaţă familiară şi educaţie a copiilor în asemenea împrejurărĭ, nicĭ vorbă nu póte fi. Copiĭ cresc cu servitoriĭ saŭ pe stradă.

O altă urmare tristă a dispreţuluĭ căsătorieĭ creştine, este scăderea înspăimîntătóre a populaţieĭ române.

„Asupra acestuĭ fapt prea dureros — scrie programul Ligeĭ Române în contra alcoolismuluĭ pag. 5 — nu maĭ e posibilă nicĭ o îndoială“.

În anul 1897 aŭ murit în Iaşĭ 1000 de românĭ şi s'aŭ născut numaĭ 500; jidaniĭ înse s'aŭ sporit cu 800 de suflete.

Faţă cu tóte acestea, biserica ortodoxă stă neputinciósă, maĭ ales că seminarele sînt luate de sub conducerea bisericeĭ (V. Hergenröther, Kirchengeschichte III. 902) şi programul lor de studiĭ este normat prin ordinul ministerial din 1893.

Se zice că credinciosul mitropolit ortodox din Iaşĭ ar fi contribuit cu 25.000 leĭ la edificarea nouluĭ teatru din Iaşĭ, în care „poporul să învețe morală“ (!)

Mitropolitul s'a înşelat înse amar, căcĭ directorul trebue să dea piesele cele maĭ picante, ca „Divorçons“, „Porunca a IX“ „Barbara Ubric“ etc. alt fel ar rĕmânea casa gólă.

Multe s'ar maĭ putea spune, dar cele spuse deja sînt suficiente, pentru aşĭ forma cine va o idee, unde duce spiritul timpuluĭ înstrăinat de Dumnezeŭ acéstă frumósă ţară şi acéstă naţiune, înzestrată de la natură cu atâtea calităţĭ!

Revistă politică.

Austria. Fraţiĭ nostri din Bucovina se împărtăşesc cam de aceia-şĭ sórte ca şi noĭ. Şi acolo guvernul folosesce faţă de eĭ cele maĭ drastice mĕsurĭ spre a-ĭ sdrobi şi spre a nu-ĭ lăsa să se pótă validita. „Deşteptarea“ e aprópe mereŭ confiscată. Numĕrul ultim are tot câmpurĭ albe. La alegerea pentru curia a V. a căḑut bravul Dr. G. Popovicĭ şi în locu-ĭ a fost ales o creatură de a br. Bourguignon. Pentru curia a IV. partida poporală naţională a candidat pe Valerian Halip şi br. Eud. Hormuzachi. Aŭ căḑut amêndoĭ, reuşind doĭ mamelucĭ. E evident că guvernul îĭ combate cu tot felul de mijlóce.

România. Crisa financiară continuă şi guvernul nu află căile maĭ potrivite spre a face banĭ. A cercat cu vinderea serviciuluĭ maritim, cu salinele, cu terenurile petrolifere, cu acţiunile Bănciĭ naţionale, dar tóte aceste planurĭ aŭ fost întîmpinate cu resentiment din partea ţăriĭ. Se pare că guvernul se clătină. Liberaliĭ fac agitaţie, ér radicaliĭ în frunte cu Panu, amenință pe conservatorĭ cu disidenţă.

Transvaal. În vreme ce generalul Roberts se reîntórce în Anglia spre a fi încununat cu laurĭ, armata rĕmase în Africa sudică, e bătută de Buriĭ desperaţĭ. Generalul Clemens a fost strajnic bătut de Burĭ, perderile Anglezilor aŭ fost fórte marĭ, ceea ce se vede şi din impresia ce aŭ produs'o scirea acésta în Londra. Ministrul Chamberlain a hotărît închiderea parlamentuluĭ.

La 17 Dec. gener. De Wett a spart linia oştirilor angleze şi le-aŭ pricinuit acestora marĭ perderĭ.

O altă trupă de Burĭ aŭ trecut rîul Oranje aŭ bătut cavaleria angleză şi aŭ înaintat în Capland, cu gândul să rĕscóle coloniile olandeze, carĭ şi aşa sînt în mare ferbere.

Corespondinţe.

Darul Archiereuluĭ.

Gârbova-de-jos 20 Dec.

Curatoratul bisericesc şi poporul credincios din Gârbova-de-jos în sĕptĕmâna trecută a avut o nóuă surprindere plăcută. Protopopul tractual al Aluduluĭ a străpus adecă aceluĭ curatorat o frumósă cruce de mână, dăruită de Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolit pentru biserica cea nóuă din Gârbova, pe care tot Escelenţa Sa a binevoit a o consacra în 25 Novembre a. c. Preţiósa cruce dăruită de Escelenta Sa este de lemn, pe care cu multă artă xilografică este scobită restignirea Domnuluĭ. Lemnul cruceĭ este îmbrăcat în argint de probă, tot de argint de probă îĭ este şi mănunchiul. Crucea e împodobită cu margaritare veritabile, anume cu opt petri vînete (turcois) şi cu dóuĕ-zecĭ şi una granate (almadin); în îmbrăcămîntul de argint al cruceĭ sînt gravate armalele archiepiscopescĭ, pe cum şi anul 1900.

Prin marinimosul dar Esceleuţa Sa a ţinut să-şĭ manifesteze din noŭ iubirea şi pronensiunea părintéscă faţă de poporul credincios din Gârbova, care cu mult zel şi cu marĭ jertfe a ridicat frumósa biserică, ca un monument al aniversaruluĭ de 200 de la s. Unire.

Curatoratul şi poporul din Gârbova-de-jos primind noul sĕmn al iubireĭ şi îngrijireĭ, ce o pórtă Escelenţa Sa faţă de dînşiĭ îşĭ vor ţine de fiescă datorinţă, ca cu îndoit zel şi devoţiune să se alipéscă cu recunoscinţă şi pietate fiescă de înaltul lor patron şi binefăcĕtor, rugând pe Părintele ceresc să conserve încă mulţĭ anĭ în deplină vigóre şi sănătate pe bunul, generosul, nobilul şi mult iubitul nostru Archipăstor.

P.

La cestiunea „concubinatelor.“

Din Archidiecesă, 16 Decembre 1900.

Onorată Redacţiune!

„La cestiunea concubinatelor“ aŭ scris câţĭ va corespondenţĭ aĭ DVóstre. Şi bine aŭ făcut, că aŭ scris. Dóră „cestiunea concubinatelor“ e una dintre cestiunile cele maĭ actuale — la noĭ.

La noĭ, dară nu şi la alte popórĕ creştine. Nu sciŭ, ghîce sînt, orĭ nu, dar mie mi-se pare, că sînt ghîce, când susţin, că actualitatea, la care a ajuns la noĭ la Românĭ „cestiunea concubinatelor“, avem, să o mulţămim — Ţarigraduluĭ. Rîdeţĭ, dacă aşa vĕ place, şi rîdeţĭ, cât vĕ place, când cetiţĭ aserţiunea acésta a mea, dară vĕ spun, că rîsul dvóstre de loc nu mĕ va turbura.

Şi sînteţĭ dóră dornicĭ, să sciţĭ, cum am ajuns, să-mĭ dobîndesc convicţia acésta? Étă v'o spun. Sînt mândru, că pot, să susţin fără de témă de a fi combătut, că între tóte popórĕle, carĭ aŭ fost trase în nefericita schismă a luĭ Fotie şi Michail Cerulariul, singur poporul nostru s'a avîntat în totalitatea sa la óre care tréptă maĭ înaltă de civilisaţie. Saŭ totuşĭ să nu supĕr: Sêrbiĭ, cel puţin ceĭ din Ungaria, ne-aŭ întrecut în privinţa civilisaţieĭ şi în a — concubinatelor. La cele alalte popórĕ cuprinse în braţele schismeĭ rĕsăritene civilisaţia e prerogativa unor clase maĭ privilegiate, carĭ formézĕ o minoritate disparentă, éră poporul e, — pe cum zice zicala germână, — „dumm und frumm“. (Scusaţĭ, că nu zic „fromm“. Nu eŭ port vina, ci zicala.)

Morala observaţiuniĭ acesteia esperimentale: La popórĕle cuprinse de schisma rĕsăritênă conceptele „civilisaţie“ şi „religiositate“ sînt concepte incompatibile. Zică cine ce va vré, dar adevĕrul acesta faptic nu-l va nega, orĭ dacă îl négă, atuncia îl dă de minciună adevĕrul faptic.

Şi blăstĕmul incompatibilităţiĭ acesteia ni-l am păzit şi noĭ Româniĭ uniţĭ şi nu am putut, să scăpăm de el în cele dóuĕ sute de anĭ, de când ne-am întors la unitatea aceea bisericéscă, carea o mărturisim în simbolul credinţeĭ. Nicĭ acum după dóuĕ sute de anĭ de la unire nu scim, să crescem poporul aşa, ca el asemenea popórĕlor civilisate ale apusuluĭ, — nu înţeleg poporaţiunea cetăţilor celor marĭ şi jidovite, ci massa popórĕlor acestora, — ca el asemenea popórĕlor acestora să fie civilisat şi totuşĭ să rĕmână religios şi evlavios. În zădar zice Sirius în nrul 10 al „Uniriĭ“: „Dacă [illegible] abusurilor, în cât cu inima liniştită póte zice: Ce ar fi trebuit, să maĭ fac, şi n'am făcut? să fie óre de vină şi responsabil pentru viţurile esistente în parochia sa?“ Are dreptate Sirius: preotul acela nu e de vină pentru viţiile acestea esistente, ci vina lor o pórtă, ceĭ ce aŭ păstorit parochia maĭ înainte de el; dară el pórtă vina pentru viţiile, carĭ vor pustii pe viitoriŭ parochia luĭ. Şi acésta pentru că nu póte zice cu inimă liniştită: Ce trebue, să maĭ fac, şi nu fac? Ca să o dovedesc acésta, mĕ voiŭ asemĕna părinteluĭ Avraam şi voiŭ licita zicênd: „Étă, Dómne, poporul meŭ pere, şi perirea î-o aduc viţiile şi între ele concubinatul: aŭ lăsa-l veĭ, să péră, de vor fi cincĭ zecĭ, orĭ patru zecĭ, orĭ şi numaĭ treĭ zecĭ, orĭ şi numaĭ dóuĕ zecĭ, orĭ chiar şi numaĭ zece preoţĭ în archidiecesă, carĭ împlinesc, ceea ce a hotărît sinodul nostru din 1872? Despre cele alalte diecese tac, pentru că nu prea cunosc preoţimea lor. Şi ce a hotărît sinodul acela? A hotărît multe şi bune. Între altele a hotărît: „Cu privire la magisteriŭ parochiĭ sînt îndreptăţiţĭ şi îndatoraţĭ a predica cuvîntul luĭ Dumnezeŭ Dumineca şi în sĕrbătorĭ, *a catechisa tinerimea adultă, pe cum şi pruncíĭ de la şcólă.*“ A maĭ hotărît: "Sinodul împrospeţând acest precept,“ ca credincioşiĭ să se cuminece în tot anul cel puţin o dată, „îndatoresce pe parochĭ, să învețe pe credincioşiĭ sĕĭ, ca şi maĭ a dese orĭ să se apropie cu cuvenita devoţiune de masa Domnuluĭ.“ Întreb acum, dacă sînt în întrégă archidiecesa nóstră cea vastă măcar şi numaĭ zece preoţĭ aplicaţĭ în păstorirea sufletelor, carĭ să împlinéscă poruncile acestea dóuĕ ale sinoduluĭ din 1872?

Arunc aci o acusă grea în faţa preoţimiĭ nóstre. Dară dovedéscă-mi-se, că e neîntemeiată, şi eŭ bucuros voiŭ zice: Ĭertaţi-mĕ, fraţilor, că am greşit!

De „cestiunea concubinatelor“ vom scăpa, dacă vom părăsi amorţéla spirituală păzită cu o tristă moştenire din schisma rĕsăriténă, ne vom asemĕna preoţimiĭ catolice din ţările apusane şi ne vom cresce poporul aşa, cât el să fie cu adevĕrat religios nu în forme esterne numaĭ, ci întru inima sa. Éră crescerea omuluĭ în orĭ care sciinţă şi artă duce la resultatul dorit şi îndestulitoriŭ, dacă ea se începe din pruncia luĭ. Socotiţĭ dóră, că numaĭ sciinţa şi arta saŭ virtutea religieĭ formézá esceptie de la regula acésta? Aprópe înzădarnice sînt predicile la ómenĭ adulţĭ, când e vorbă de stirpirea concubinatelor. Cu mijlocul acesta va reuşi preotul, să delăture din parochia sa un cas de concubinat orĭ altul, dară tóte nu le va delătura. Dacă veĭ, să stirpescĭ buruéna, aĭ, să-ĭ nimicescĭ rădăcinile. Éră concubinatul e o buruénă, rădăcinile căreia sînt adâncĭ şi gróse aşa, că aĭ, să smâncescĭ de ea cu puterĭ maĭ marĭ de cât omenescĭ, dacă veĭ, să o stirpescĭ. Şi puterile acestea maĭ marĭ de cât omenescĭ le îmbie preotuluĭ cele dóuĕ poruncĭ ale sinoduluĭ din 1872. Nu zic, că fraţiĭ preoţĭ să nu cerce a stirpi din parochiile sale concubinatele esistente; dară eĭ într'aceea gândéscă-se maĭ ales la viitoriŭ, împlinéscă cele dóuĕ poruncĭ ale sinoduluĭ din 1872, şi atuncĭ va dispăré din mijlocul nostru „cestiunea concubinatelor“.

Z.

Diecesa Gherleĭ Novembre 28.

„Unirea“ în Nr. 46. publică o instructivă coresı ondinţă despre concubinate.

Se nu cugete înse nime că voesc a critica un articlu, din care am învĕţat mult şi care a eşit din péna unuĭ bărbat, care lucră în via Domnuluĭ şi grăesce din propria esperinţă. Articlu mi-a dat numaĭ impuls ca cu permisiunea Onorateĭ Redacţiunĭ să-mĭ espun şi eŭ părerile modeste în acésta cestiune.

Referitor la causele acestuĭ rĕŭ admit şi eŭ cu autorul fabuleĭ „toporul şi pădurea“ că adecă: „cele maĭ multe rele nu vin de din afară, ci ni-le face un consângean de al nostru, o rudă saŭ un frate“, dar pe când admit acésta, nu pot ca în ce privesce concubinatele, să nu arunc vina şi asupra legilor politice-bisericescĭ, carĭ deşi nu esclusiv dar promovézá acest rĕŭ cu mare succes.

A fost un timp de mult, când aceste legĭ nu esistaŭ încă nicĭ în embrionul lor şi totuşĭ concubinate eraŭ destule. Eraŭ acolo unde le era terenul priincios, de óre ce şi spiniĭ şi mărăcinile să fac cu spor în agriĭ necultivaţĭ şi negrijiţĭ. Unde aşa stă lucrul, unde şi înainte de ivirea acestor legĭ eraŭ concubinatele în flóre, ér după ivirea acelora numaĭ s'a înmulţit numĕrul lor, acolo nu se póte arunca vina în cârca legilor politice-bisericescĭ, ér ceĭ cu musca pe căciulă nu-şĭ pot spăla mânile ca Pilat şi a zice „nevinovat sum.“

Nu se póte trage la îndoélă, că aceste legĭ aŭ lărgit fórte mult drumul imoralităţiĭ publice prin aceea, că de o parte daŭ libertate a închia căsătorie şi numaĭ înaintea oficiantuluĭ civil, ér de altă parte prin aceea, că prin ele ni s'a luat ajutoriul civil prin care se astrîngeaŭ litiganţiĭ la conveţuire, ér concubiniĭ nu se toleraŭ a vieţui în pĕcat.

Cum că întru adevĕr aceste legĭ nu sînt de escusat, faţă cu urmările lor triste, ne arată şi un esemplu.

În comuna mea natală, de când îmĭ aduc eŭ aminte, până la ivirea legilor politice bisericescĭ, nu am cunoscut concubinate, afară de un singur cas. La doĭ anĭ înse după ce acest fĕt infernal a vĕdut lumina, mergênd, ca să maĭ vĕd o dată:

Acele văĭ frumóse în care mam născut,
Se îmbrăţoşezĭ părinţiĭ şi fraţiĭ ce-am avut,

am esperiat tristul adevĕr cum că concubinatele se înmulţesc ca ciupercile după plóie. Şi care se fie causa? Preotul e la culmea misiuneĭ, predicător bun şi neobosit, care îşĭ şcie împlini datorinţa, ceea ce dovedesce starea parochieĭ înainte de apariţia acelor legĭ.

Stând înse de vorbă cu uniĭ şi cu alţiĭ şi întrebând despre causa lucruluĭ, îmĭ rĕspundea unul ca unul că: „acum aşa sînt legile — că legea nu opreşte“. Şi întrebând că cum de-ĭ lasă preotul? îmĭ rĕspundeaŭ, că acela îĭ dojeneşte destul, dar unora ca acelora nu le pasă de dojană, ér cu bâta popa nu póte da.

Maĭ am un cuvînt, faţă de pedecile carĭ zădărnicesc în multe casurĭ curarea acestuĭ rĕŭ, între carĭ, după autorul amintituluĭ articol, se ţine şi incassarea lecticaluluĭ şi a altor competinţe de la concubinĭ,

Că preotul să nu incasséze pentru sine competinţele sale, de la atarĭ pĕcătoşĭ publicĭ, acésta o subscriŭ, dar ca să le lase cu totul neincassate, acésta nu. Aflu a fi maĭ consult — şi acesta din esperinţa — a da pe atarĭ în mâna curatorimeĭ, ca tot cu ce dătoresc preotuluĭ, să incasseze pentru biserică, căcĭ prin acésta preotul nu e restrîns nicĭ de cât în a sbiciui pe atarĭ rătăciţĭ cu tótă puterea cuvîntuluĭ. Ba din neincassarea absolută a competinţelor, ar urma şi acel rĕŭ, că respectiviĭ vĕdênd că dînşiĭ până ce sînt îmbrăcaţĭ în hainele pĕcatelor şi a fărădelegilor, sînt scutiţĭ de multe nevoĭ, ceea ce cât ce s'ar desbrăca de acelea haine, ar înceta, maĭ bine persevereză în statu quo.

Se aduc — în aceea corespondinţă — dóuĕ motive maĭ cardinalĭ a lăţireĭ concubinatelor: Lipsa totală de respect faţă de biserică şi preot şi apoĭ lipsa de spese împreunate cu cununia, — ceea ce e prea adevĕrat.

Oprindu-mĕ puţin la primul motiv, trebue să zic cu autoriul corespondenţeĭ şi acésta va admite-o orĭ şi cine, că „că şi aci érăşĭ preotul e de faţă“, căcĭ acolo unde preotul maĭ mult strică prin viaţa sa neconformă, de cât tocmeşte cu cuvîntul, acolo şi imoralitatea în popor e la culme, căcĭ supusul îşĭ ţine de datorinţă a face ceea ce vede pe prepusul sĕŭ făcênd, ba apoĭ pĕcatele sale şi le scuză şi netezeşte cu ale preotuluĭ. Acolo preotuluĭ îĭ e legată gura şi nu póte sbiciui aceea cu ce însuşĭ e culpabil, pentru aceea el tace ér imoralitatea se încuibéză neconturbată, căcĭ preotuluĭ îĭ lipseşte auctoritatea:

Dar „să stăm bine, să stăm cu frică . . “ la postul unde sîntem puşĭ şi să nu perdem din vedere nicĭ pe un moment, misiunea înaltă ce o are un preot.

Viaţa preotuluĭ e ca şi o oglindă în care se caută credincioşiĭ; esemplele bune ale preotuluĭ îndémnă pe popor la bine, cele rele la rĕŭ. Multor preoţĭ póte că nicĭ nu le vine a crede, că eĭ fac pe credincioşĭ bunĭ saŭ reĭ, nu întru atâta prin ceea ce le predică, ci maĭ vîrtos prin aceea ce înşişĭ fac.

Corolariul din aceste este că: nicĭ legile politice-bisericeştĭ nu sînt singure causa concubinatelor, dar nicĭ preoţiĭ singurĭ. Sînt casurĭ şi locurĭ — de şi rarĭ — unde aceste legĭ aŭ înfluinţat mult la lăţirea concubinatelor, şi érăşĭ sînt casurĭ — şi încă multe — unde tótă vina e a preoţilor, carĭ nu aŭ intrat pe uşă în staulul oilor, ci aŭ sărit pe aiurea.

Să luptăm înse contra acestuĭ rĕŭ cu tótă energia şi dacă silinţele nóstre nu vor fi tot de una încununate de succesul dorit, se nu ne descurăjăm „căcĭ cu noĭ este Dumnezeŭ“ ci se ne mângâiem în consciinţă, că ne-am făcut dătorinţa.

Preotul I.

NOUTĂŢĬ.

Din Archidiecesă. Dumineca în 16 crt. aŭ fost ordinaţĭ întru diaconĭ şi Mercurĭ în 19 întru preoţĭ clericiĭ absolvţĭ: *Ioan Sântimbrean*, numit admin. parochial în Silivaşul-rom. distr. Uióra. — *Augustin Marcu*, în Sâncraiŭ-Ciumbrud. distr. Aiud. — *Ioan Crişan*, în Karácsonfalva, distr. Mureş şi *Emil Andreşan*, disponibil. — *Nicolau Tămaş*, protop. onor. paroch în Grind şi *Vasile Coşoc*, paroch în Mogoş-Coşocanĭ. aŭ fost trecuţĭ cu ziua de 1 Ĭanuar n. 1901, în şirul preoţilor deficienţĭ.

Serata Casineĭ. Dumineca trecută s'a ţinut a II-a serată a Casineĭ. Dl prof. Dr. Ambrosie Cheţan a ţinut o prelegere liberă [illegible] Ioan Vancea a declamat frumósa poesie a luĭ V. Alesandri: Corona vieţiĭ. Amêndoĭ aŭ fost aplaudaţĭ de publicul present.

Alesandri în ediţie poporală. Cunoscuta „Bibliotecă pentru toţĭ“ trecând în editura librărieĭ Alcalay, şi-a reînceput apariţia publicând scrierile dulceluĭ poet Vasile Alesandri. Până acum a apărut *Ovidiu, Doine, Lăcrămióre şi Suvenire*. Toţĭ cincĭ numeriĭ costă broşuraţĭ 1 cor. 50 şi legaţĭ 2 cor. 80. Recomandăm din tótă inima scrierile mareluĭ nostru poet şi am dori, ca toţĭ sciutorĭ de carte să se grăbéscă aşĭ-le procura, profitând de ieftinătatea lor.

Cărţĭ postale ilustrate. Tipografia şi librăria diecesană din Caransebeş a edat o cartă postală ilustrată în colorĭ, care represintă portul naţional din Bănat. Costumul a fost premiat cu ocasia adunăriĭ generală a Asociaţiuneĭ, ţinută la Băile-Herculane. Preţul uneĭ ilustrate 12 filerĭ.

Apel. Comitetul Asociaţiuneĭ apeléză la publicul nostru să-şĭ rĕscumpere felicitările de sĕrbătorĭ în favorul Caseĭ naţionale. Regretăm, că nu putem părtini acest apel, de vreme ce încă din anul trecut amiciĭ şi cetitoriĭ noştri aŭ aflat de maĭ potrivit spre acest scop fondul de salarisare al preoţimeĭ şi nu ne îndoim, că şi în anul acesta vor urma acéstă datină salutară.

Necrolog. † *Petru Mihuţiŭ*, archidiacon on., director em. al gimn. sup. de Beiuş, protopop distr. de Oradea-mare, asesor consistorial, paroch gr. cat. de Olosig etc., a repausat la 17 Dec. sara, în anul al 71. al vieţiĭ şi 44 al preoţieĭ sale, după un morb îndelungat şi suferit cu tótă resignaţiunea, împărtăşit fiind cu ss. Sacramente.

† *Petru Petran*, paroch în Sfăraş, distr. Almaş, a repausat în etate de 61 anĭ, în al 52 an al preoţieĭ.

† *Teofil Mărginean*, stud. în Gherla a repausat la 9 a. l. c. la casa părinţéscă din Copru în al 19-lea an al vieţiĭ.

În vecĭ amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfîntuluĭ Augustin.

X.

(Continuare.)

Durere înse, el nicĭ nu cugeta la acésta. „Cuprins, ca de un morb, de dulcéța ucizétóre a plăcerii trupescĭ îmĭ trăgeam după mine lanțul meŭ, temêndu-mê nu cumva să se rumpă; fiindu-mĭ rana têmpită, respingeam de la mine, cuvintele sfaturilor bune, pe cum și mâna ce ar fi vrut să mê deslege din lanțul sclăvieĭ.“ [1])

E lucru evident că o atare situațiune și un atare morb al inimeĭ numaĭ un leac are. După ce Augustin nu putea trăi în singurătatea înfrînată a castităţiĭ, trebuia să-șĭ sfințéscă prin binecuvîntarea luĭ Dumnezeŭ, legătura, de care el avea așa de mare lipsă. Monica neîncetat se cugeta la acésta. Ea se ruga cu zel întru acest scop și convinsă fiind, că în ziua, când Augustin va cunósce afecțiunile sfinte și legitime ale căsătoriĭ, vor dispăré tóte greutățile cele alalte — ea își îndreptă către Dumnezeŭ cele maĭ puternice strigăte ale inimeĭ sale.

Lucrul cel maĭ simplu ar fi fost, dacă Augustin, ar fi luat de soțiă pe mama luĭ Adeodat. Acésta înse pare a fi fost cu neputință, deși nu scim causa pentru ce? Sciind înse, cât a suferit Augustin atuncĭ, când trebui să se despartă de acéstă femeiă, sîntem aprópe sigurĭ, că saŭ legile, saŭ datinele, saŭ alte cause necunoscute ce nu s'aŭ putut delătura, aŭ împedecat acéstă căsătorie. Un chin nespus de crud pentru inima luĭ Augustin era acest fapt, că nicĭ nu se póte căsători cu mama luĭ Adeodat [illegible] desface de ea. Sub forma tuturor acestor clătinărĭ, în dosul tuturor acestor îngrijorărĭ și amânărĭ se ascundea o cestiune și maĭ profundă, și maĭ durerósă: marea cestiune a virtuțiĭ, eterna cestiune a inimeĭ.

Cine sîmte maĭ bine tóte acestea și cine sufere sub greutatea lor maĭ mult de cât o mamă? Și totuși ea n'avea ce sta la îndoiélă! După ce acéstă legătură pĕcătósă nu se putea schimba, trebuia ruptă de tot! Unicul mijloc însе pentru a face ca Augustin, să supórte maĭ ușor acéstă rană era a-ĭ îmbia o căsătorie nobilă, maĭ démnă de el.

Într'un lucru așa de greŭ ca acesta, probabil că s. Monica a recurs și la sfatul și influința cea mare a sfîntuluĭ Ambrosie; maĭ pe sus de tóte însе ea se ruga cu inimă ferbinte. „Cu rugăciunĭ ferbințĭ se ruga către Tine în tótă ziua — zice s. Augustin — ca prin visiune să-ĭ arețĭ ceva despre viitórea mea căsătorie.“ [2])

În fine după ce a cercat cu grije și după ce s'a rugat mult, ea avu norocirea de a afla într'o familiă creștină, o tinéră fată, ce se părea a întruni tóte calitățile, ce le póte dori o mamă sfîntă de la acea, căreia voiesce să-ĭ încredințeze sufletul bolnav al fiuluĭ sĕŭ. Vorbi cu Augustin și-l îndemna tare; el însе confus fiind și vĕdênd, că acest sacrificiŭ trebue făcut, necutezând nicĭ să se învoiéscă, nicĭ să contrazică, lăsă să facă mamă-sa ce va vrea. Pețirea se făcu din partea Moniceĭ și învoiéla urmă în dată, numaĭ cât, fiind fata fórte tinéră s'aŭ înțeles, ca cununia să nu se facă numaĭ peste doĭ anĭ. Póte că amânarea acésta se va fi părut, de lipsă și pentru ca Augustin să aibă destul timp spre a-șĭ ordina trebile și a-șĭ maĭ nobilita inima. [3])

[1]) Confess. VI, 12.
[2]) Confess. c. VI. 13.
[3]) Tot acolo.

Orĭ cum, dar după ce Augustin înaintea *alesei* sale nu maĭ putea rĕmânê în legătura aceea pĕcătósă, în care fu până acĭ, trebui să o rupă — și o și rupse. Numaĭ într'un loc amintesce el despre despărțirea acésta, dar cu ce cuvinte! „Despărțit de aceea, cu care am trăit împreună, fiind că am fost legat de ea, mi-s'a rupt inima, mi-s'a rănit și a sângerat . . .“ [1])

Apoĭ continuă: „Nicĭ nu mi-s'a maĭ vindecat inima din rana acesteĭ despărțirĭ, ci după aprindere și amară durere s'a putredit.“ [2])

Ce se ține de mama luĭ Adeodat, ușor ne putem închipui chinurile și lacrimile eĭ, deși nu ni-se spune nimica despre acésta. Scim însе, și cu mândriă o spunem, că acéstă femeiă, care în decurs de 15 anĭ, a ținut de parte de Dumnezeŭ inima luĭ Augustin, condusă de darul dumnezeesc, părăsind iubirea celor pămîntescĭ — și-a îndreptat'o de tot către cele cerescĭ — se închisă într'o mănăstire își petrecu acolo restul vieții, cerênd iertare de la Dumnezeŭ, că a robit o atare inimă. — și că a întârziat cu 15 anĭ triumful, ce acest mare geniŭ îl pregătia Bisericiĭ. „Ea se reîntórse în Africa făcênd vot, de a nu maĭ cunósce alt bărbat; — ér eŭ, nefericitul de mine — zice Augustin — nu am putut imita o femeiă!“ [3])

S. Monică binecuvînta pe Dumnezeŭ din tot sufletul sĕŭ, și privia cu încredere la viitoriŭ. Aŭ dóră nu avea ea drept să spereze, că pasiunile luĭ Augustin se vor domoli, și după un sacrificiŭ așa de mare, nimic nu îl va maĭ reține de a umbla pe calea adevĕruluĭ și a virtuțiĭ?

Și întru adevĕr, timpul acesta, e ca și o rază de pace în viéța luĭ Augustin, ca și o [illegible] necate. Legătura s'a rupt, jertfa s'a împlinit. Ca și naia, ce se ridică, după ce fu descărcată de greutatea avută, își recâștigă și sufletul luĭ Augustin înălțimea sa firéscă. Monica strălucia de fericire lângă el. — Amiciĭ luĭ se dedicară cu foc studiuluĭ filosofieĭ. În fie care zi sosia din Africa câte un patriot de a luĭ Augustin, care se simția fericit aflând în Milan pe tinĕrul sĕŭ profesor, saŭ pe vechiul sĕŭ amic. *Romanian*, spre esemplu, venit în causa unor lungĭ procese, în acest oraș, credincios, ca tot deuna față de fiul luĭ Patriciŭ și al Moniceĭ I-a fost adus și darurĭ din moșiile luĭ cele marĭ; apoĭ *Alypiŭ* carele ni e cunoscut deja, așeḑându-se cu puțin maĭ înainte în jurul luĭ Augustin, a trebuit să-ĭ fie un soț plăcut și de mare mângăiere. *Nebridiŭ*, carele a fost părăsit Cartagena, moșia cea vastă a tatăluĭ sĕŭ, casa părințéscă, chiar și pe mamă-sa, numaĭ ca să se pótă dedica cu totul studiuluĭ filosofieĭ. Cu mult maĭ tinĕr de cât Augustin, neconstant ca și el — cercând adevĕrul fără de a-l afla, și gemênd sub greutatea îndoielilor sale, de un spirit adênc și pĕtrunḑĕtoriŭ își avea un loc ales în inima luĭ Augustin. Afară de acestia încă alțiĭ vre-o 7—8 tinerĭ, maĭ toțĭ Africanĭ, se grupară în jurul luĭ Augustin, ocupându-se tot cu acelea-șĭ studiĭ. Cultivaŭ literatura, tractaŭ despre cele maĭ frumóse teme: despre Dumnezeŭ, despre suflet, și își formaŭ planurĭ. Unul dintre acestea este fórte frumos. „Maĭ mulțĭ amicĭ eram la olaltă — zice Augustin — carĭ ostenițĭ de turburările și nelinișteа vieții omenescĭ, vorbind și povestind eram pe acĭ să ne hotărîm a ne retrage din sgomotul mulțimeĭ și să trăim în liniște. Planul nostru era ca să adunăm tot la olaltă, fie care ce avea, să formăm o familiă și o viéță comună pentru toțĭ și

[1]) Confess. VI, 15.
[2]) Tot acolo.
[3]) Tot acolo.

prin sinceritatea amiciției nóstre, să facem să dispară diferența de *„al meŭ“* și *„al tĕŭ“*. Averea fie căruia să fie a tuturor și cea a tuturora a fie căruia. Căcĭ am fi fost vre o zece inșĭ în acea societate și uniĭ chiar fórte bogațĭ între noĭ, cum era Romanian, compatriotul și amicul meŭ intim din copilăriă. El ne îndemna maĭ tare la acésta și avea și mare actoritate, fiind că pe toțĭ îĭ întrecea cu avuțiile sale. Am fi decis apoĭ că în tot anul câte doĭ inșĭ să se îngrijéscă, de tóte cele de lipsă, éră ceĭ alalțĭ să se pótă ocupa liniștițĭ cu filosofia.“ [1])

Acesta era visul luĭ Augustin, visul tuturor bărbaților marĭ — încă de timpurile cele maĭ vechĭ, visul luĭ Plato, Socrate, Pythagora, Cicero, visul tuturor acelora, carĭ prin înălțimea naturală a spirituluĭ, saŭ desamăgițĭ din farmecul celor pămîntescĭ, aŭ dorit să se desparță de lume, ca cu atât maĭ ușor să se pótă înălța la adevĕrata înțelepciune. Omul ar fi crezut că acest plan frumos, de miĭ de orĭ făcut și părăsit, început din noŭ, încercat și éră-șĭ abandonat în urmă, dar totuși să va realisa. Soțiĭ se găsiră, magistrul asemenea; — nicĭ baniĭ nu lipsiaŭ. „Când însе am cercat lucrul maĭ de aprópe și ne am întrebat óre lăsa-ne vor muierile, pentru că ceĭ maĭ mulțĭ dintre noĭ eraŭ căsătorițĭ, ér ceĭ alalțĭ voiam să ne căsătorim — vasul planuluĭ nostru frumos ne scăpă din mânĭ și se sparse, ér hîrburile le am aruncat, și noĭ ne-am întors între suspine amare să umblăm maĭ de parte pe căile late și bătute ale lumeĭ acesteia.“ [2])

Pentru împlinirea acestuĭ plan frumos întru adever lipsiaŭ dóuĕ lucrurĭ însemnate. În republica blândă a acestor suflete frumóse, unite între sine, pentru ca uĭtându-șĭ de cele pămîntescĭ, să se înalțe maĭ ușor la și *iubirea de Dumnezeŭ* este tăria zidurilor. Așteptațĭ puțin și vețĭ vedé cum Augustin își va relua planul sĕŭ. Aceia-șĭ amicĭ se vor grupa în jurul luĭ. Maiestrul cel tinĕr va compune regulele de viéță și *„Regula“* luĭ va cutriera lumea și va pune veacurile în uĭmire. Și când maĭ târziŭ în decursul timpurilor *S. Dominic, S. Gaëtan* și *Sfîntul Francisc de Sales,* vor întemeia asemenea societățĭ, în carĭ sufletele curate, libere de grijĭ, generóse, vor părăsi totul, ca să nu se cugete de cât la Dumnezeŭ, eĭ după s. Augustin își vor întocmi planurile, constituția, și regulele societăților lor.

Dar vaĭ! cât de neputinciósă este inima omenéscă, și cât de tirane sînt pasiunile. Despărțêndu-se Augustin de mama luĭ Adeodat, el jertfi credințeĭ sale de abia născênde, tot cea ce numaĭ puté jertfi un suflet așa de fraged; era deja și rĕsplătit în câtva prin rĕsărirea unor raze de lumină și pace, și cine ar crede? — el érăși cerca a se lega cu nóue legăturĭ. Nu avea destulă putere sufletéscă, ca să aștepte doĭ anĭ după acea copilă tinĕră alésă de mamă-sa, carea retrasă dinaintea lumeĭ, träiesce într'o singurătate creștinéscă și își prepară în tăcere inima pentru cel dintâiŭ amor. Augustin robit de sensualitate, fără a puté fi scusat din partea inimeĭ, se înlănțui din noŭ în cele maĭ rușinóse lanțurĭ, pecetluite cu o rușine triplă prin împrejurarea, că sufletul luĭ nu cerca acésta, apoĭ era o nerecunoscință grea, în dată după o asemenea despărțire, și o necuviință grosolană înainte de o atare căsătoriă, plănuită deja.

(Va urma.)

[1]) Confess. VI, 14.
[2]) Tot acolo.

Anul 1700.

Disertație, de *Iacob C. Domșa* cl. a. IV.

(Continuare.)

Acum „pentru o națiune căḑută politicesce cum eraŭ Românii din Dacia superióră, nu maĭ rĕmâne alt mijloc de a se ridica éră-șĭ, de cât numaĭ cultura intelectuală.“ Ér o „cultură spre a fi trainică și roditóre trebue să ĭesă din sinul poporuluĭ pentru care să face și să aibă rădăciunĭ adêncĭ în inima luĭ.“ „Dar Românii ceĭ dintre Carpațĭ și Tisa se aflaŭ în o stare atât de miseră, în cât rar se află o națiune, căreia așa să-ĭ fi fost răpite în adins tóte mijlócele de a se putea cultiva pe sine, ca națiuneĭ române înainte de Unire cu biserica Romeĭ, bine sciind inimiciĭ noștriĭ, că ușor este a ținea în jug o națiune acoperită de întunerecul nesciințeĭ.“

Pustiŭ era înainte de 1700 câmpul literaturiĭ române atât bisericescĭ cât și profane, căcĭ peste el nu plouase deja de veacurĭ multe nicĭ un op de valóre, din care să se reverse rîurile de sciință și cultură. Seceta era înspăimântătóre. Năsipul necivilisațieĭ întru atâta se înmulțise, în cât amenința, la cea maĭ mică suflare de vînt, cu orbire totală poporul obidat în lanțurile întunerecului. Ér conservatismul grecesc și Calviniĭ, carĭ stăpâniaŭ Ardealul, făcură aprópe impenetrabilă străbaterea razelor încălḑitóre a cultureĭ și sciințeĭ apusene în țara asta, menită a fi până la binecuvîntatul an 1700 acoperită de un ceriŭ pururea înorat și trist, ca și sórtea poporuluĭ pe care îl acoperia.

„Clerul românesc din Ardeal se afla pe trépta cea maĭ de jos a cultureĭ. Ceĭ maĭ mulțĭ preoțĭ de abia puteaŭ scrie și ceti câte ceva cu cirile, și eraŭ lipsițĭ de orĭ ce cultură sciințifică superióră. Un singur institut de crescere pentru preoțĭ nu era în învĕțaŭ câte ceva a ceti și scrie și a cânta pe la mănăstirĭ, și în acésta consta tótă pregătirea lor. Lipsa acésta de cultură la clerul român, a fost sorgintea la multe rele și nefericirĭ, ce aŭ venit timp îndelungat peste poporul român. Un atare cler nefiind apt de nicĭ o opusețiune; biserica românéscă în continuŭ a fost atăcată, când de o confesiune, când de alta, și clerul cel întâiŭ chemat la apĕrarea eĭ, nu era în stare, să-ĭ ajute, ci de multe orĭ trebuia, să-șĭ plece capul înaintea batjocurilor și nedreptățirilor celor maĭ marĭ, cum aŭ fost pentru esemplu pe timpul domnireĭ principilor calvinĭ în Ardeal. Ma fiind biserica românéscă maĭ tot de una învinsă în luptele acestea, din lipsa unuĭ cler luminat, cult și deștept, poporul român avu de a suferi perderea aceea mare, că *nobilimea română înșelată de clerul maĭ cult și maĭ destru al altor confesiunĭ a trecut în castre străine și s'a perdut pentru nația română cu totul.*“

„Ast fel se póte esplica împrejurarea aceea, că Românii în Ardeal, deși formaŭ maioritatea imposantă a poporațiuneĭ, totușĭ aŭ fost maltractațĭ, batjocorițĭ și asuprițĭ pe terenul bisericesc și național de o mână de ómenĭ de altă credință și alt sânge, fiind că ce e drept, formaŭ o massă mare, înse masseĭ îĭ lipsia conducătorul, care pe atuncĭ după împrejurăriie timpuluĭ nu putea să fie de cât numaĭ clerul.“

În ast fel de împrejurărĭ literatura română nu a putut face nicĭ un progres. Asemenea a decăzut și instrucția poporuluĭ. În întreg Ardealul nu să afla nicĭ o școlă pentru cultura și educarea poporuluĭ. Lipsind din cultul divin instrucțiunea prin predică, care a fost înlocuită cu „Cazaniile“ obscure și curióse, tótă slujba cea frumósă și semnificativă a bisericiĭ rĕsăritului a devenit un mecanism gol, — o mașinărie fără înțeles. „Lipsa instrucțiuneĭ înse a produs o decadință maĭ până la gradul infim și în ritul bisericesc.“ Cât de tare a decăzut pictura și musica în biserica românéscă înainte de sf. Unire! Căcĭ pe când în apus aceste dóuĕ arte sublime aplicate în serviţiul bisericiĭ îșĭ ajunseră culmea perfecțiuneĭ, pe atuncĭ la noĭ decurgea lupta cu greutățile începutuluĭ.

În acestea timpurĭ de restriste, în acestea vremĭ de grea încercare, când biserica în credință era aprópe calvinită, ér peste sĕrmanul popor român domnul *„avea dreptul de a tăia și spânzura,“* fiind el legat de glie, când românii, vechiĭ stăpânitorĭ aĭ acestor câmpiĭ și munțĭ, eraŭ numaĭ tolerațĭ, „usque ad bene placitum“, când decădința culturală era la culme în tóte clasele și în toțĭ ramiĭ de sciință, când în fine poporul era condamnat a duce o viață înmormîntată cu zile, — singur geniul apărător al neamuluĭ nostru plutia pe de-asupra pustiuluĭ îngrozitoriŭ, împrăștiând norii negriĭ ce îl acopereaŭ, și făcênd să se vadă din când în când sórele strălucitor al redeșteptăriĭ la o nouă viață maĭ fericită, maĭ laboriósă, maĭ vrednică. El părea, însuflând nădejdĭ încălzitóre în inimile înghețate a fiilor bisericiĭ și a neamuluĭ, că zice: „. . . . . vor veni vênturile, vor veni pasĕrile ceriuluĭ și vor aduce sĕmînță și de florĭ și de copacĭ. În curênd icĭ, colea va rĕsări câte o flóre, icĭ câte un copăcel; copaciĭ vor cresce, și la umbră sub eĭ vor mirosi florile, și vom avea o grădină mare și frumósă. În copacĭ vor cânta pasĕrile și la umbră se vor veseli Românii, binecuvîntând pe Dumnezeŭ și pe împĕrațĭ.“ — că aŭ făcut atâta ca unirea Românilor să se ducă în îndeplinire.

Și aceste timpurĭ fericite aŭ sosit de o dată cu anul 1700. Influința de veacurĭ a Calvinilor asupra bisericiĭ Românilor și-a plătit prin unirea din 1700 cea maĭ de pe urmă dătoriă a firiĭ.

„Sînt momente în viața națiunilor, când ele trăiesc, cugetă și lucréză în cincĭ-șése anĭ, cât alte dățĭ n'aŭ trăit, n'aŭ cugetat nicĭ aŭ lucrat în un secol“. Ceea ce n'aŭ putut face Românii în privința redeșteptăriĭ lor în decurs de veacurĭ, o făcură în decurs de o inspirațiă supraomenéscă — în 1700 în sinodul din 4 și 5 Sept.

O, în vecĭ memorabil an 1700!!! O, sfîntă și luminată zi de 4 Septembre 1700!! O, fiĭ prealuminațĭ aĭ bisericiĭ, carĭ prin măreţul vostru act de unire ațĭ adus în casele alor miĭ de Românĭ siguranța, bucuria, viața și fericirea!! Vóuĕ vĕ oferim noĭ astăzĭ, carĭ ne am adunat acĭ să vĕ prăsnuim scumpa și dulcea amintire, tot ce avem maĭ drag, maĭ curat, maĭ sfînt! Vóuĕ vĕ închinăm inimile curate, sentimentele de admirațiă, ce ne copleșesc în aceste momente sublime și înălțătóre, pornirile nobile și ideale ce ne înviórá vinele; vóuĕ vĕ oferim noĭ și cu noĭ tot neamul, ce vĕ are scumpĭ și dragĭ, tóte ale nóstre!!! „Cum v'am putea jertfi vóuĕ, cum pute-ne-am alt fel tămâia amintireĭ vóstre neperitóre — de cât retrăind în suflete și în inimĭ emoțiile sublime ce ne stăpânesc, de cât evocând memorieĭ nóstre figurile de sfințĭ“ ale nobililor trimeșĭ și nemuritorĭ apostolĭ aĭ bisericiĭ și neamuluĭ român!!

Și acum étă! Ca prin farmec maestru ceriul înorat se însenină, un primăvăratic vînt cald venit din spre apus alunga noriĭ negri ce acoperiaŭ câmpiile Ardealuluĭ. Și sub farmecul razelor încălḑitóre și dătătóre de viață, câmpia înverḑesce, florile rĕspândesc miros divin, copaciĭ îșĭ scutură pletósele cóme, cântând prin ramurĭ vîntul și pasĕrile, murmură isvórĕle — ér neamul românesc apróре mort de viŭ, capĕtă viață, reînvie la o sórte maĭ bună. Sionul român se lumineză de foc dumnezeesc. Un popor vrednic și dornic de muncă se deștéptă în diminéța viețiĭ. Poporul cel ce sta întru întunerec a vĕḑut lumină mare. Venerabiliĭ părințĭ aĭ sf. Unirĭ vĕḑut'aŭ lumina cea adevĕrată, luat'aŭ Spiritul ceresc, aflat'aŭ credința cea adevĕrată, ér aceea ne-a mântuit pe noĭ.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

„Enciclopedia Română“, publicată din însărcinarea și sub auspiciile „Asociațiuniĭ pentru literatura română și cultura poporuluĭ român“, de *Dr. C. Diaconovich*, prim-secretarul Asociațiuniĭ.

A apărut fasc. XXII. al acestuĭ dicționar enciclopedic, cuprinḑênd cuvintele *Libelula—Manliŭ.*

Pe pragul mormintuluĭ, versurĭ funebrale de George Simu. Gherla Tip. Aurora. 1900. prețul 50 fil., pag. 118, cuprinde maĭ multe versurĭ potrivite la înmormîntarea țĕranilor, cum și a inteligenților.

Viața și operile luĭ Andreiŭ Murĕșan. Studiŭ istorico-literar de Dr. Ioan Ratiŭ, profesor. Blaș 1900. Tipografia Seminaruluĭ archidiecesan. Pag. 182. Prețul 2 cor.

Din Istoria Românilor. Episcopul Ioan Inocențiŭ Klein, de Dr. Augustin Bunea, Blaș 1900. Opul acesta nu este o carte numaĭ de istorie bisericéscă, ci o istorie completă a vieţiĭ politice, religióse, culturale și sociale a Românilor de pe timpul episcopuluĭ Klein, și pentru aceea se recomandă nu numaĭ celor ce se intereseză de istoria bisericéscă, ci tuturor, carĭ voesc să cunóscă trecutul întreg al Românilor. Credem înse că maĭ vĕrtos din nicĭ o bilioteca parochială nu ar trĕbui să lipséscă.

Din literatura poporală de Dom. Doganu.

Nr. 1.	Moș Toma Bădiceanu	—·12
„ 2	Din viața unuĭ haiduc	—·12
„ 3.	Însurătórea sóreluĭ	—·12
„ 4.	Fiul bucătereseĭ	—·12
„ 5.	Văcărelul	—·12
„ 6.	Diana, zîna munților	—·12
„ 7.	Cincĭ Dialogurĭ întocmite pentru pruncii școlarĭ	—·20
„ 8.	Spiridon și Niculae, basm . .	—·12
„ 9.	Fiiul Oiĭ, basm	—·12
„ 10.	Povestirĭ și Anecdote poporale	—·20

Biblioteca teatrală a „Auroreĭ“ are până acum 8 numerĭ, maĭ multe bucățĭ sînt din A. Kotzebue, ar fi bine să se alégă și alt autor și să se pună maĭ multe grije la fraseologia românéscă. Până acum aŭ ĭeșit următórele:

Nr. 1.	*Calea drĕptă e cea maĭ bună.* Comedie într'un act de A. Kotzebue, localisată de Corneliŭ Darabant	—·20
„ 2.	*Paza Maĭciĭ Sfinte.* Dramă în 4 acte, localisată de Antoniŭ Popp	—·24
„ 3.	*Otrava de hârciogĭ.* Comedie într'un act de Antoniŭ Popp	—·16
„ 4.	*Pedepsirea vanitățiĭ.* Dramă într'un act, trad. din l. franceză de At. Bologa. . . .	—·20
„ 5.	*Discrețiă fără voie.* Comedie într'un act de A. Kotzebue trad. de Corneliŭ Darabant .	—·24
„ 6.	*Crescătorul* de C. Darabant .	—·20
„ 7.	*Otrava femeiéscă* de I. Țințar .	—·20
„ 8.	*Distrașiĭ* de C. Darabant . .	—·20

Se pot comanda de la Tipografia *„Aurora“* Gherla—Sz.-ujvár.

Bergamenter: **Almanach pentru România pe 1901** cu o mulțime de ilustrații frumos esecutate, articlii interesanți din istoria Româniel și poesii române traduse pe nemțesce. De altcum întreg calendarul e pentru germanii din România. Costă 1·25 lei.

Posta redacțiunii.

Șesanul. Pentru numĕrul acesta a sosit prea târdiŭ. Va urma. Prețul tiparului nu se pote spune înainte, trimite manuscrisul.

Gr. N. în S. Am primit manuscrisul, îl vom folosi saŭ în numĕrul de Crăciun saŭ în cel iubilar. »Unirea« împlinesce zece ani de apariție. Când aĭ timp maĭ trimite câte ceva, dar scrie nu maĭ pe o față și maĭ lasă și ceva margine.

Doctoruluĭ. Manuscrisul l'am reservat peetru alte timpurĭ.

Toli. Am primit parfumatele DVóstre versurĭ, vom rĕspunde, pe cale privată.

On. *I. T. în V.* Sperăm să-țĭ împlinim dorința de la Ian.

On. *I. M. în Ș. m.* Să maĭ aștepte. Salutare.

On. *N. D. în V.* Mulțumită, va apărea în numĕrul proxim.

Pestanul. Ne pare fórte bine de promisiunea făcută. Să începĭ cu nrul de la 1 Ian. n. viitor. Corespondința trimisă va apărea, nu te veĭ supĕra dacă vom lăsa partea ultimă. Salutărĭ!

Amicul. Rĕscumpĕrarea felicitărilor de sĕrbătorĭ, se va face și în anul acesta în favorul fondului de salarisare a preoților. Sumele încassate să se spedeze Casseĭ centrale. Numele celor ce vor contribui se vor publica. Propagă idea printre amiciĭ nostri. Salutărĭ!

Editor și redactor rĕspundĕtor:
Aurel C. Domșa.

Inserate.

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.